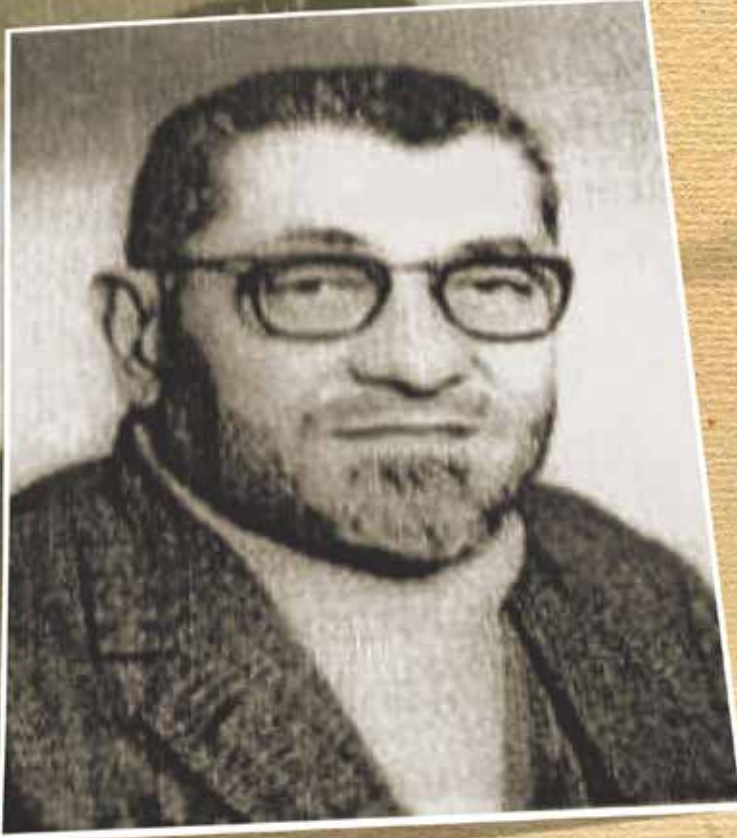

Hafız İsmail Zekai Sarsılmaz

ÖZEL SAYISI

خوبه عزیزه مصطفی زنی
حسین

İSMAIL ZEKAI SARSILMAZ
1897 - 1977
KONYA

HAFIZ İSMAİL ZEKÂİ SARSILMAZ ÖZEL SAYISI ÜZERİNE...

Konya Aziziye Camii müezzini, Ankara Hacı Bayram Camii başıamamı, hafız ve mevlidhan İsmail Zekai Sarsılmaz Hocaefendi'ye ayrılan bu özel sayımız araştırmacı yazar Ahmet ÇELİK tarafından mevcut bilgi ve belgeler ışığında büyük bir titizlikle hazırlanmış ve bu ayın başında tarafımıza teslim edilmiştir.

Mehmet Ali Uz Hocamızın "Konya Âlim ve Velileri" isimli eserinden de tanıdığımız Hafız Zekai Sarsılmaz Hocaefendi hakkında, Prof. Dr. Abdülkerim Abdulkadiroğlu da 2000 yılında yayımladığı bir makale ile önemli tespitlerde bulunmuştu. Makalesinin sonunda, Hoca merhûmun cenâzesinde bizzat bulunduğunu, o senenin muhtarasını bulamadığını, Hacı Bayram Camii imamılar odası, Kur'an Kursu; o çevreden bileceğine ihtimal verdiği yedi kişi ile telefon görüşmesi yaparak kesin tarihi öğrenmek istediğini, fakat muvaffak olamadığını belirtmiş, Diyanet İşleri/Personel Daire Başkanı ile görüşmesine rağmen, Hocaefendinin ancak 07.03.1973'te emeklilik talebinde bulunduğunu ve 01.04.1973 tarihi itibarıyla emekliye sevk edildiğini, bundan sonrası için bilgi bulunmadığını, oğlunun yurtdışında olması hasebiyle bu konudaki çabalarının akım kaldığını belirtmiştir.

Ayrıca üzerinde önemle durulması gereken bir teklifte de bulunmuştur: "Diyanet İşleri, Türkiye'deki bütün camilerin cami odalarına

birer küçük pano yaptırarak o cami-de görev yapmış imam ve müezzinlerin birer vesikalık fotoğraflarını astırıp, altına görev yaptıkları tarihleri, vefat etmişlerse vefat tarihlerini yazdırsa, bu icraat başlatılsa, isabetli bir iş yapmış olacaklarını söyleyebilirim."

Bu makaleleri de inceleyince biz de bu sayıya katkıda bulunabilmek için Zekai Sarsılmaz Hocaefendi'nin kabrini tespit edip, en azından fotoğrafını çekmek istedik. Öncelikle gazetelerde taziye ilanlarını araştırdık. Ve bu araştırmamızda taziye ilanına ulaşmasak da Zekai Sarsılmaz Hocaefendi'nin de icrasına katıldığı mevlid ilanlarına ulaştık. Örneğin 1957 yılında Mevlid Kandili münasebeti ile Ankara Umum Sebze, Meyve, Çiçek ve Balıkçılar Dernekleri tarafından bir mevlid programı tertip edilmiş, Ankara Radyosu'nda da yayınlanan ve Hacı Bayram Camii'nde icra edilen bu programa İstanbul ve Ankara'nın en meşhur Mevlidhanları ile Zekai Sarsılmaz Hocaefendi de iştirak etmiştir. Konya eşrafından, Ankara tüccarlarından Bahattin Oğlakçı gibi çok sayıda kişinin mevlid ilanlarında iştirak eden heyette ilk sırada Zekai Sarsılmaz Hocaefendi'nin de adı geçmektedir. Bununla birlikte gazete ilanları ile Hocaefendi'nin vefat ettiği tarihi ve kabrinin bulunduğu yeri tespit edemedik.

Ankara'daki bir mezarlığa defnedildiğini bildiğimizden, Cebeci Asri ve Karşıyaka Mezarlığı kayıtlarında

yaptığımız araştırma ile Hocaefendi'nin Karşıyaka Mezarlığına defnedildiğini tespit ettik. 24 Haziran Pazartesi günü Karşıyaka Mezarlığı'na ziyaretine gittik. Lakin işaretli krokiye rağmen kabrini bir türlü bulamadık. Karşılaştığımız tüm görevlilere sorduk. Bir sonuç alamadık. Arkadaşlarımızın umutlarını kesip ayrılmak üzere çıkışa gitmeleri üzerine tekrar dua için şehitliğe doğru ilerledim. Bu sırada mezarların arasından bir kişi bana doğru yürümeye başladı. Yanıma gelen ve selam verdiğim bu kişi Hocaefendi'nin kabrinin de bulunduğu Şehitliğin ve bu şehitliğin bakımından sorumlu Türkiye Muharip Gaziler Derneği görevlisiymiş. Böylece Hocaefendi'nin kabrini ziyaret edip, bu sayıda yayımladığımız fotoğrafını çekebildik. Ayrıca Türkiye Muharip Gaziler Derneği ve Mezarlıklar Müdürlüğü arşivindeki bilgi ve belgelerden yakınlarına da ulaşabildik. Gelecek sayılarda neşretmek üzere bazı bilgi ve belgelere ulaştık.

Sonuç olarak; tespit edebildiğimiz bu bilgi ve belgeler ışığında; **İsmail Zekai Sarsılmaz Hocaefendi, Konya, Karatay ilçesi, Aziziye Mahallesi, 151 cilt, 155 hane nüfusunda kayıtlı olup, 01.07.1897 tarihinde Kastamonu'da doğmuştur. Babası Mustafa Efendi, annesi Zeliha Hanım'dır.** (Hasan ve Şerife kızı, Konya 1900 doğumlu) **Naciye Hanım** ile evliliğinden kızları

Sedail (d. 1926), **Semahat** (d. 1928) ve **Nezahat** (d. 1931) ile oğulları **Sezai** (d. 1933) ve **Semai** (d. 1937) dünyaya gelmiştir.

Naciye Hanım'dan sonra (Hüseyin ve Nuriye kızı, Bolu 01.07.1904 doğumlu) **Şefika Hanım** ve son eşi (Yusuf ve Naciye kızı, Feyziye 01.12.1922 doğumlu) **Fatma Hanım** ile evlenmiştir. Eşi Fatma Sarsılmaz da 02.04.2009 tarihinde vefat etmiş, Karşıyaka Mezarlığı'nda (T/11ada, 687 parselde) defnedilmiştir. Fatma Hanım'dan olan evladı Hasanül Askeri ise 30.06.1960 tarihinde doğmuş, 30.11.1960 tarihinde vefat etmiş, Cebeci Asri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Hafız İsmail Zekai Sarsılmaz Hocaefendi, 09.09.1977 tarihinde Ankara'da vefat etmiş ve Karşıyaka Mezarlığı'nda İstiklal Savaşı Gazilerine ait K.11 adasında, 5 parselde defnedilmiştir. Allah rahmet eylesin...

KAYNAKLAR:

- Abdülkadiroğlu, Abdülkerim, "Hâfız Zekâî Sarsılmaz Hoca Efendi'nin Hatırasına", Altınoluk, S. 167, Ocak 2000, s. 55, 56.
Ankara mezarlıklar Müdürlüğü Arşivi.
Milliyet Gazetesi, 01.09.1966, s. 7.
Milliyet Gazetesi, 06.10.1957, s. 2.
Milliyet Gazetesi, 18.10.1966, s. 7.
Milliyet Gazetesi, 19.10.1966, s. 7.
Türkiye Muharip Gaziler Derneği Arşivi.
Uz, Mehmet Ali, Konya Âlim ve Velileri, Konya 2004, s. 538-539.

Ahmet ÇELİK

HAFIZ ZEKÂİ SARSILMAZ

Konya Aziziye Camii müezzini, Ankara Hacı Bayram camii başıimamı, hafız ve mevlidhan Zekai Sarsılmaz 1897'de Konya doğdu. Babası Mustafa Efendi'dir. İlk tahsilini Akif Paşa İlkokulu'nda Aladağlı Tefvik Efendi'den yaptı. Hafızlığını o dönemde Aziziye Camii imam ve hatibi olan "Sarı Hafız" adıyla ünlenen Ahmet Efendi'den tamamladı.

1909'da Konya'da açılan İslah-ı Medaris'e girdi. Burada Zeynel Abidin Efendi, Rifat Efendi, Ahmet Ziya Efendi, Hasan Kudsi Efendi ve Ali Kudsi Efendi'den okudu. Konya İslah-ı Medaris'in Mescidi'nde görev olarak üç yıl burada müezzinlik yaptı. İslah-ı Medaris 1917'de kapanınca Konya Dârü'l-Hilafe Medresesi'ne girerek buradan mezun oldu. Milli Mücadele yıllarında askerliğini Antalya'da Çavuş olarak yaptı.

Aziziye Camii

1922'de Aziziye Camii'ne müezzin oldu. 10 yıl Aziziye Camii'nde imamlık görevini sürdürdü. Burada 5 vakit ezan okurdu. Sesi çok güzel olduğundan ezan okuduğunda Konya'da halk onun ezanını dinlemek için minarelerin altına toplanır, dükkânlarının önlerine çıkarlardı. Ramazanlarda, bayram günlerinin seher vakitlerinde okuduğu naat, ilahi, sala ve ezanla Zekai Efendi tek başına Konya halkını vecd ve istiğraka boğardı. Coşkun mizacı, bıkmak, usanmak bilmeyen okuma aşkı ve yeteneği kendisini herkese sevdirmişti.

Müezzinliği

Hafız Mahmud Sural "Her yönüyle Konya" yazı dizisinde onun hakkında şunları yazar:

"Zekai Efendi Aziziye

Camiinde müezzin bulunduğu yıllarda bize ilahi dersleri vermişti. Yurt dışında bulunduğu yirmi yıllık bir ayrılık süresi hesaba katılmazsa bundan ötede kalan yılları, 1960'a kadar bir arada geçirdik diyebilirim. Perşembe günleri ikindi namazında Aziziye Camii'nin minarelerinde Nevaser makamında çifte ezan okurduk. O zaman otuz bin nüfuslu Konya'da halk minarelerin altında toplanır, dükkânlarının önlerine çıkışlılardı. Şimdi kaç müezzini kaç kişi dinlemektedir. Sorulmaya değer?" (Yeni Konya 18 Kasım 1975)

Mevlidleri

Gittiği her mevlide öğrencilerini de götürür, aldığı paranın üstüne biraz da kendisinden ekleyerek onlara dağıtırdı. Öğrencileri için: "Bunlar fidanlar, yetiştcekler" derdi. Mevlidi büyük bir coşku içinde okur, herkesi ağlatırdı.

Mevlevi büyüklerinden ünlü şair Şeyh Galip Efendi'nin "Sultan-ı rüsul şah-ı mümeccedsin Efendim" diye başlayan naatının: "Ümiddeyiz yeşile ah eylemeyiz biz

Sermaye-i imanı tehaylemeyiz biz,

Babın koyup ağyere penah eylemeyiz biz

Sen Ahmed-i Mahmud-u Muhammeddsin Efendim

Hak'tan bize sultan-ı mümeyyedsin efendim

mısralarına gelince coşkusu artardı. Onun mevlidinde daima kalabalık olan cemaatin ağlama feryatları yükselmeye başlardı.

Naatları

Zekai Efendi mübarek gecelerde, davetlere gitmez; müezzini olduğu Aziziye Camii'nde kalır; orada mevlid ve kaside okurdu. Ali Ulvi Kurucu şöyle anlatır:

"Böyle bir gün, o güne kadar hiç duymadığım bir kaside, bir naat okumuştum. Uşşak makamındaki naat şöyle idi:

"Şaşmışım vafında eya sana hayret mi desem

Sana ey tac-ı serim şah-ı şeriat mı desem,

Gül-i gülzar-ı safa bülbül-i ülfet mi desem,

Yoksa mahbub-i Huda şah-ı melahat mı desem,

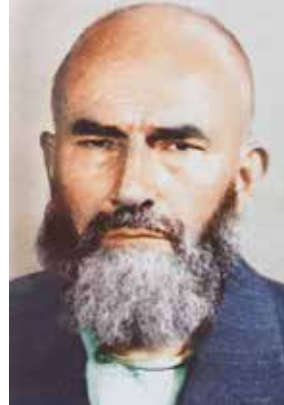
Tab'-ı Hassan'ıma her şairi yek-

Veyis Efendi

İbrahim Efendi

Hacıveyiszade Mustafa Efendi

san demezem,

Sıfatın hem görürem korkarım
asan demezem,

Sana Kur'an demese ben sana
insan demezem,

Sana can vermeyene sahib-i
iman demezem,

Sana Ahmed mi, Muhammed
mi, muhabbet mi desem,

Yoksa mahbub-i Huda şah-ı
melahat mı desem.”

Bir kısmını hatırladığım bu
naati, Zekai Efendi, Aziziye
Camii'nin kürsüsünde okuyup
ağladı; cemaati de ağlattı.” (Kuru-
cu, 3/26-27)

Ders Usulü

Zekai Efendi, Aziye Camii
Müezzinliği sırasında pek çok öğ-
renci yetiştirdi. Sesi güzel gençleri
seçer, onlara bildiği ilahileri öğre-
tirdi. Onun bazı öğrencileri Arif
Bey, Galatalı Hafız Mahmud Ek-
mekçi, sonra hakim olan Ethem
Ustazade Nuri, Samedzade Hafız
Ahmed, Dr. Ali Kemal
Belviranlı'dır.

Ali Ulvi Kurucu kendisinden
iki yıl ders aldığı hocası Hafız Ze-
kai Efendi'yi şöyle anlatır:

“1930'larda Konya'da koro ha-
linde ilahi, mevlid, kaside okuyan
ve okutturan tek şahıs Aziziye ca-
mii müezzini **Zekai Efendi** idi.
Sesi çok güzeldi. Makam bilir ka-
biliyetli bir zattı. Yalnız talebeleri-
ne öğrettiği ilahileri nota ile değil
de dümtük usulsüyle geçerd. İlk öğ-
rendiğim ilahi, Zekai hoca ile tale-
belerinden dinlediğim Yunus'un
hüzzam makamında bestelenmiş
eseridir.

“Şol Cennetin gülzarına
Girsin bugün Allah diyen.”

Sonra uşşak makamında söyle-
nen diğer bir ilahiye geçtik:

“Allah emrin tutalım, rahmeti-

ne batalım”

Zekai Hoca'dan bunlara ben-
zer epey ilahi meşk ettim.” (Kuru-
cu, 1/47-49)

Aziziye Camii Mütevellisi

Hafız Zekai Efendi, Aziziye
Camii'nde görevliydi ama cami
mütevellilerinden şikâyetçi idi.
Bu yüzden ara sıra:

“Hallak-ı Cihan âleme kıldıkta
tecelli

Her gasıbı bir camie etmiş mü-
tevellî”

beyitini okur ve:

- Mütevellî demek, gasıp demek
değil yahu! Vazifesi camii koruyup
kollamak iken, bunlar kendi kesesi-
ni koruyup kolluyor! Demek bu be-
yiti yazan adam da bizim gibi bir
mütevellîye çatmış, derdi. (Kuru-
cu, 3/25-26)

Ezan için Hicret

Türkiye'de camilerde Türkçe
ezan okunulmaya başlayınca Ze-
kai Efendi, 1932'de Kıbrıs'a gitti.
Zekai Efendi'nin Konya'dan ayrıl-
ışını Ali Ulvi Kurucu şöyle anla-
tır:

“1932 senesindeydi. Zekai
Efendi bize geldi. Dedem (Hacı
Veyis Efendi), amcam (Hacı Ve-
yisade Mustafa Efendi) ve ba-
bam (İbrahim Efendi) vardı. Ze-
kai Hoca üçünün de talebesi idi:

- Efendim belki işitmemişsi-
nizdir. Benim kulağıma geldi, ya-
kınlarda ezan geçişecekmiş. Ben-
deniz ezanı bir ilahi emir olarak
telakki ediyorum. Malum alileri
gerçi Peygamber Efendimize va-
hiyle gelmedi. Fakat sahabe-i ki-
rama bildirildi. Ve Peygamber-i
Zişan bu emri takrir buyurdular.
Kabul ettiler: “bunu tatbik ede-
lim” dediler. Malumu fazılaneleri

takrirden vahyin bir kısmıdır. Binaenaleyh bu muhalefete benim gönlüm razı olmuyor. Terk-i diyar edeceğim, muhacir olacağım. İnşallah ezan aslına dönünceye kadar da dönmeyeceğim. Uydurma ezan okumamaya yemin ettim. Allah'tan bunu diledim. Efendim vedaya geldim.” dedi.

-Nereye gideceksin? Diye sorulunca:

-Kıbrıs'a gideceğim, dedi. Zekai hoca böylece Kıbrıs'a gitti. (Kurucu 3/25)

Kıbrıs Günleri

Zekai Efendi, Kıbrıs'ta Magosa Lala Mustafa Paşa Camii ile Lefkoşa Sarayönü ve Selimiye Cami'lerinde müezzinlik yaptı. O, özellikle Perşembe günleri Nihavend makamında ikindi ezanı okurdu. Ezan okuduğunda Kıbrıslı Rumlar bile hürmeten kahvehanelerden dışarı çıkar, ezanı ayakta bitene kadar dinlerlerdi.

Zekai Efendi Kıbrıs izlenimlerini şöyle anlatırdı:

“Kıbrıs'a gittikten sonra ilk ezanı bir öğle vakti Magosa Camii minaresinde okudum. Şerefeden aşağıya baktım ki caminin etrafı insan doluydu. Çok memnun oldum:

- Şu Kıbrıs halkı fevkalade bir milletmiş! Bir de bunlar için namaza alakaları azdır derlerdi. Şu kalabalığa bak. Adamların günahını almışız.” dedim.

Sevinçle aşağıya indim. Camiye girdim baktım imam ve birkaç ihtiyar. Başka kimse yok. Namazı kıldık. Sordum:

- Sizin namazınız böyle mi?
- Tabii böyle. Hayırdır inşallah?
- Yahu dışarıda insan doluydu.

Magosa Lala Mustafa Paşa Camii

Lefkoşa Selimiye Camii

Ne oldu?

- Onlar sizin ezanınızı beğendiler. Sesiniz güzel diye dinlemeye geldiler.

- Vay canına ulan Kıbrıs bu mu? dedim” (Kurucu, 3/28-29)

Zekai Efendi Kıbrıs'ta görev yaptığı camilerin minber, mihrap ve duvarlarına ayeti kerime ve hadisi şerif hattı nakşetti. Bunlardan biri de Magosa Lala Mustafa Paşa Camii minberindeki ta'lik hattıyla yazılan “Elâ bi-zikrillâhi tetmeinnu'l-kulûb / Allah'ı anmakla kalpler huzur bulur” ayeti kerimesidir.

Hanımı Medine'ye Gelmedi

1935'de önce Mekke'ye ardından Medine'ye giden Zekai Efendi Medine günlerini şöyle anlatırdı:

- Kıbrıs'ta üç sene zor dayandım. Medine-i Münevvere'ye muhacir oldum. Ezanı aslına dönmediği için bende Türkiye'ye dönmedim. Üç senedir benimle Kıbrıs'ta olan hanım:

- Öyleyse sen hele bir Medine'ye git. Ben Konya'ya gideyim anamla babamla görüşeyim sen sonra beni istet, dedi. Konya'ya döndü.

Ben de Kıbrıs'tan Mekke'ye gittim. Orada biraz kalıp Medine'ye geldim. Oradan hanımı çağırdım. Fakat bizim hanım Kıbrıs'taki alakasızlığı görmüştü. Sıkıntı da çekmiştik. Paramız kalmamıştı. Hatta hanıma fazla para verememiş ancak Konya'ya gidebilecek kadar verebilmişim. Konya'dan bana mektup yazdı:

- Ben artık başka yerlere gidemem. Sen memlekete dön. Burada herkes seni seviyor.”Zekai Efendi, Zekai Efendi” diyorlar. Hiç bir mevlit sensiz okunmazmış herkesin sana sevgisi var.”

Böyle bir zaman geçti. Ben hanımı Medine'ye çağırırım o beni Konya'ya çağırır. Neticede hanım Medine'ye gelmedi.” (Kurucu, 3/29)

Ali Ulvi Kurucu

Zekai Efendi, 15 yıl Medine'de Medresetü'n-Nücah'ta Kuran-ı Kerim öğretmenliği yaptı. Daha sonra Bab-ı Cibrile nakledilerek dini ilimler, Kuran-ı Kerim ve musiki öğretmenliği yaptı.

Ailecek Türkiye'den ayrılıp Mekke'ye gelen Ali Ulvi Kurucu şöyle anlatır:

“Biz Mekke'de hac edinceye kadar beş ay Mekke'de kaldık. Ramazan ayı gelmişti. O günlerde Medine'de bulunan Zekai hocadan bir mektup aldım. Çok güzel bir yazıyla kaleme alınmış itinalı latif bir mektuptu. Şöyle diyordu:

“Genç yaşında muhacirlik maddiyasını göğsüne takmak şerefine eren aziz kardeşim hafız Ali Ulvi Kurucu. Nefsime yed-i kudretinde bulunan Rabbim şahittir ki sizi hemen gelip bağrıma basmak istedim. Pederiniz (İbrahim) hocamın ellerinden öperim. Eğer sebebi feyz ve saadetimin olan (Hacıveyiszade) Mustafa Hocamın da geldiğini veya gelmekte bulunduğunu tebşir edecek bir mektubunuza mazhar olursam böyle gönüller fetheden bir müjdeyle beni mesrur eylerseniz, size bir teneke Berni hurmadan göndereceğim.” Zekai hocamın bu alakasını hiç unutamam.” (Kurucu, 1/260)

Arafat'ta Doğan Çocuk

Ali Ulvi Kurucu Mekke'ye geldiklerinde Medine'den gelen Zekai hoca ile birlikte hac yapmış ve Arafat'tan yürüyerek Mekke'ye

gitmeye karar vermişlerdi. Ali Ulvi Kurucu şöyle anlatır:

“Bu hac 1940 yılının Ocak ayında idi. O yıllarda otomobil çok az. Ne benzin kokusu, ne de motor gürültüsü var. Vasıta olarak yalnız ambulanslar ve hacıların çadırlarını taşıyan büyük askeri kamyonlar var. Hacıların yarısı deveyle, yarısı da bizim gibi yayan çıkıyor. Arafat'tan Müzdelife'ye doğru bu inişte duyulan sadece: “Lebbeyk Allahümme Lebbeyk” sesleri idi.

Müzdelife'ye yaklaştık. Hocam (Zekai Efendi) ileride bir yerde bir kadın kafilesi görmüş. Dedi ki:

- Yeğenim, şurada, hepsi beyaz giyimli, siyah kadınlardan bir topluluk var. Ayakta halka olmuşlar. Acaba namaz mı kılıyorlar? Burada namaz kılınmaz. Daha Arafat'tayız, henüz Müzdelife hududuna girmedik. Peygamber Efendimiz, akşam ve yatsı namazlarını orada kıldığı için,

Ankara Hacı
Bayram Camii

Müzdelife'de kılınması şarttır. Onlar bunu bilirler. Zikir mi yapıyorlar acaba bu saatte? Şunu anlayabilir misin?

Kalabalığa yaklaştım. Yaşlı bir hanım çıktı.

- Teyze, hocam selam söylüyor. Kimsiniz siz, nerelisiniz, ne yapıyorsunuz? dedim.

- Oğlum, biz Nijeryalıyız. Yaşan olarak yola çıkalı altı ay oldu. Hanımlar bir kabile, erkekler bir kabile. İçimize bir gelin katılmıştı. Hamileymiş. Çocuğu büyüdü. Bugün akşama kadar sancı çekmişti. Şimdi burada doğuruyor. Onu bekliyoruz, dedi.

Hoca'nın yanına döndüm. Vaziyeti anlattım. Hoca başladı ağlamaya:

- Yeğenim, bu iman, nasıl iman ki, gelini evinde oturtmuyor. Ölürsem, hac borçlusunu öleceğim diye altı ay yürümeyi göze aldırıyor. Şu çocuk da ne bahtiyar bir çocuk ki, şu zaman ve şu mekânda doğuyor. Dünya seslerinden ilk işittiği ses, "Lebbeyk Allahümme Lebbeyk" oluyor." dedi. Ağlaya ağlaya Müzdelife'ye girdik.

Nijeryalılar, Maliki mezhebinde oldukları için, fakir de olsalar, eğer yürümeye, yürüyerek Kâbe'ye gelmeye güçleri yetiyorsa, üzerlerine hac farz oluyor. Çünkü İmam Malik hazretleri "Gücü yetene hac farzdır." kaidesindeki, "güç" şartını böyle tefsir etmiştir. Bizdeki gibi ayrıca "zenginlik" aranmaz." (Kurucu, 3/32-33)

Hacı Bayram Camii İmamlığı

Türkiye'de ezan 1950'den sonra yine aslına dönünce, Zekai Hoca da ziyaret için 1954'te

memleketi Konya'ya gelmişti. O sırada kendisinin Konya'dan komşusu ve dostu olan Eyüp Sabri Hayırlıoğlu, Diyanet İşleri Başkanı idi. Zekai Efendi, Konya'dan sonra Ankara'ya gider ve Diyanet İşleri Başkanı'nı da ziyaret eder. Hayırlıoğlu ona:

- Zekai Efendi, sesin henüz güzel iken, değişmeden, seni burada vazifelendirelim. Hacı Bayram Camii imamı vefat etti. Gel seni oraya imam yapalım, teklifinde bulunur. Zekai Hoca'nın bu teklife gönlü akar, fakat bir türlü karar veremez.

Türkiye'den Medine-i Münevvere'ye dönünce Kadiri şeyhi Şeyh Ziyaeddin Efendi'ye gider.

- Efendim, bir istihare ricasına geldim, der. Şeyh Ziyaeddin Efendi:

- Hayırdır inşallah? deyince Zekai Efendi ona vaziyeti anlatır. Şeyh Efendi kısa bir düşünmeden sonra şu cevabı verir:

- Zekai Efendi, sizin gönlünüz oraya akmış. Benim tavsiyem, cisminiz burada ruhunuz Ankara'da olacak olduktan sonra, fani cismen Türkiye'de olsun da, baki ruhun burada olsun, daha evladır, Oralarda, Medine-i Münevvere'yi yâd ettikçe ağlarsın. Burada kalırsan, gözlerin kurur, ağlayamazsın. Çünkü gönlün oraya meyletmiş. Kalırsan bu serveti de kaybedersin." (Kurucu, 3/33)

Bunun üzerine Zekai Efendi, 1955'de Türkiye'ye dönerek Ankara Hacı Bayram Camii'nde görevine başladı. Burada müezzinlik, mevlithanlık ve imamlık yaptı.

İmamlığı

Ankara'da Zekai Efendi ile ev

komşuluğu da bulunan Prof. Dr. Abdülkerim Abdülkadiroğlu onun hakkında şunları yazmaktadır: “(Zekai Efendi) hoş bir zât idi. Tokalaşmada (musafaha) insanlardan bazılarına duyulan bir sıcaklık vardır ve bu bağı koparmak kolay olmaz. İşte hoca bu kuvvetli bağın son temsilcilerinden biri idi. Güçlü bir sesi vardı. İhtiyar olmasına rağmen, bu güçlü sesin gençlik hâlini tahmin etmek hiç de zor olmazdı. Bilhassa farzlardaki iftitah (namaza başlama) tekbirini söylemesi ile Hacı Bayram Camii'nin çatısının (ki kubbeli değildir) çatırdadığını sanırdınız. İmamlık bir bakıma liderlik, emir komuta zinciri içinde, komutanlık demektir. Hoca'nın tekbir komutunda bu hal tam manasıyla yaşanırdı. Onu yakinen tanımayarak tesadüfen bu camiye gelenler, onu bu güçlü tekbiri ile tanırlar ve memleketlerine döndüklerinde böylece anlatırlardı.” (Abdülkadiroğlu, Altınoluk, 167)

Nur yayınevinden çıkan “Namaz Hocası” adlı bir eseri de olan Zekai Efendi, Ankara Hacı Bayram Camii imamlığı sırasında Ankara radyosuna bazen Kuran-ı Kerim okuduğu olurdu.

1 Nisan 1973 yılında Hacı Bayram Camii başimamlığından emekli oldu. Ömrünün sonuna doğru felç geçiren **Zekai Efendi, 1980'li yıllarda bir Aralık ayında Ankara'da vefat etti. Allah rahmet eylesin.**

“İnce Tuz, Keskin Sirke”

Hafız Zekai Efendi'nin Konya iken Tuzcular içinde işlettiği bir dükkânı vardı. Dükkân kapısının sağ ve sol duvarlarına “İnce Tuz,

Keskin Sirke” diye büyük harflerle yazdırmış elektrikle işleyen ilk tuz değirmenini o yaptırmıştı. Mahmud Sural bu dükkân ve onun işletmeciliği hakkında:

“Güya (Zekai Efendi) burada tuzculuk yapardı. Para tutmayı hiç bilmezdi. Fakat Ankara'da bu konuda biraz gözü açılmıştır.” demektedir. (Yeni Konya 18 Kasım 1975)

Aman İçine Kıl Kaçmasın!

Mahmud Sural onun hakkında bir anısını şöyle anlatmaktadır:

“Çok dalgın hallidir. Onun hakkında çok anılarım vardır. Dalgınlığı ile ilgili bir anımı nakledeyim: Ankara'da bulunduğum yıllarda onun evinin yakınında bulunan bir çayhanede oturdum. Bir adam iri iri birkaç karpuz getirdi. Zekai Efendi o zaman bekârdı. Evinde yoktu. Adama evinin bitişiğindeki berber dükkânına bırakmasını söyledim. Adam karpuzları berbere bırakıp gitti. Sonra Zekai Efendi geldi. Kendisine bir adamın üç-beş karpuz getirdiğini ve berber

Mahmut Sural

dükkânına bıraktığını söyledim. “Peki” dedi fakat o sırada bir başka adam gelerek kendisiyle konuşmaya başladı. Bu konuşma sırasında Zekai Efendi bana dönerek:

-Aman içine kıl kaçmasın, diye ciddi ciddi tenbih edip adamla tekrar konuşmaya başladı. Bense:

-Yoo, kaçmaz! Üzülme merak etme! cevabını verdim. Dalgınlığını anlayıp kahkahayı bastı. Zekai Efendi böyle bir Zekai Efendi idi. Ne yazık ki birkaç yıl önce felce yakalanmış ve bu rahatsızlıktan hafif bir iz kalmıştır. Kendisine hayırlı şifalar dilemek borcumdur.”(Yeni Konya 18 Kasım 1975).

Bizde Kart Bulunmaz

Zekai Hoca camiye girerken olsun, çıkarken olsun devamlı eli öpülürdü. Bu tanışma zamanlarını hoş latifeleriyle süslerdi. Meselâ, elini öpen birine,

- Ben falan yerdenim, demesiyle,

- Ne bileyim oradan olduğunu, oranın meşhur şusu nerede bakayım, der, latife ile hediyesini isterdi. Nerenin nesi meşhursa hepsini bilirdi.

Birine kartvizitini vermiş de o kişi ile tekrar karşılaşmalarında,

- Hoca bana kartınızı vermiştiniz, derse, hazırcevaplılıkla,

- Evlâdım bizde kart bulunmaz, deyiverirdi.

Hocanın şaka ile hediye istediğini duyunca, sakın onun avantaçı, cemaatin sırtından geçinen biri olduğu sanılmasın. Çünkü Hocanın hiç unutulmayan tarafı, cömertliği idi. Kapısının nerede

ise 24 saat, bu camiye yolunu uğratan herkese, dolayısıyla dünyaya açık olması idi. Çünkü Arap ülkelerinden gelenlerin sayıları da epeyce yekûn tutardı.

Lojman olan evi (caminin batı cephesinde, aşağıya inen merdivenlerin ortasında ve sağ tarafta) üç öğün değil, her zaman, ama ortalama günde beş defa sofranın açıldığı, her defasında en az on kişinin bulunduğu bir Halil İbrahim Sofrası gibi idi.

Camiden çıkınca, latife yollu tanışmayı müteakip, hoca efendinin evine gidilir ve sofrasına oturulurdu. Tabii bu arada gelen hediyeler de, “Kısmetin varsa seni yerin altında veya dağın tepesinde de olsa bulur.” kabilinden, ortalıkta hemencecik tüketilirdi. Hocanın bu yükünü çekmek her yiğit hanımın kârı değildi. Onun evliliklerinin sayısı biraz fazla idi ve hanımlarından bazılarının, evin işinin üstesinden gelemedikleri için kaçtıkları anlatılırdı.” (Abdülkadiroğlu, Altınoluk, 167)

Hattatlığı ve Yazı Örnekleri

Öğrencilerine Kuran-ı Kerim tilaveti öğrettiği gibi hüsnü hat dersi de verirdi. Zekai Efendi’nin yazısı çok güzeldi. İmzası, “Sarsılmaz” olan soy isminin Arapça karşılığı “lâ yetezelzel” şeklinde çok güzel fakat bir o kadar da okunması zor, giriftti.

Zekai Efendi’nin 1926 yılında yazdığı ve Sultan Selim Camii baş imamı Şükrü Özaydın Hoca’ya verdiği Şeyh Esad Erbili’ye ait “Ateş” isimli bir şiiri (ki İsmail Kaya Vakfı Kütüphanesi’ndedir.) şöyledir:

“Ateş.

Tecellây-ı cemalinden
Habibim nevbahar âteş,

Gül ateş, bülbül âteş, sümbül
âteş, Hak ü hâr âteş.

Şuây-ı âfitâbındır yakan bil-
cümle uşşâkı,

Dil âteş, sîne âteş, hem dü
çeşm-i eşk-i bâr âteş.

Hayal-i şem-i rûyinle acep mi
yansa can ü dil,

Nigârım gel de gör kalbimde
âteş, ah ü zâr âteş.

Ne mümkün bunca âteşle,
şehid-i aşkı gasl etmek,

Cesed âteş, kefen âteş, hem
âb-ı hoşgüvar âteş.

Ben el çektim safay-ı hâtır u
ârâm-ı cânımdan,

Safâ âteş, cefâ âteş, firâr âteş,
karar âteş.

Ne yapsam bu dil-i mahzunu-
nu mesrûr eylemem şâhım

Gam âteş, gam-küsar,
temennây-ı mesâr âteş.

Ümîd-i âfiyet besler mi Es'ad
yârdan hâşâ,

Saçar oldukça gözden ol
nigâr-ı gül'izar âteş.

15 Temmuz 1926, 1 Muharre-
mül haram 1344 Perşembe, Kon-
ya Aziziye Cami Şerifi Müezzini.

Zekai Efendi'ye ait bir diğer
yazı örneği ise Eski Şems Camii
imam hatibi Ahmet Büyüksakar-
ya Hoca Efendi'nin mahdumu
hattat Mustafa Büyüksakarya'da-
dır. Hafız Zekai Efendi Konya
Mevlana dergâhının son postni-
şinlerinden Mesnevihan Sıdkı
Dede Efendi'nin vefatı sebebiyle

düştüğü bu belgedeki not şu şe-
kildedir:

“Bir hatıra-ı ebedi.

Ahuzade Ahmed Efendi lisanı-
yla Merhum Sıdkı Efendiye ithaf:

Gençliğin bahş eyledin, oldu sa-
dakât hüccetin,

Sabr-u takatta misilsin sen
cenab-ı Eyyub'a,

Yusuf'un Mısır-i cinânda bekli-
yor, sen olmadın,

Çille doldurdun, şebih oldun
peygamber Yakub'a,

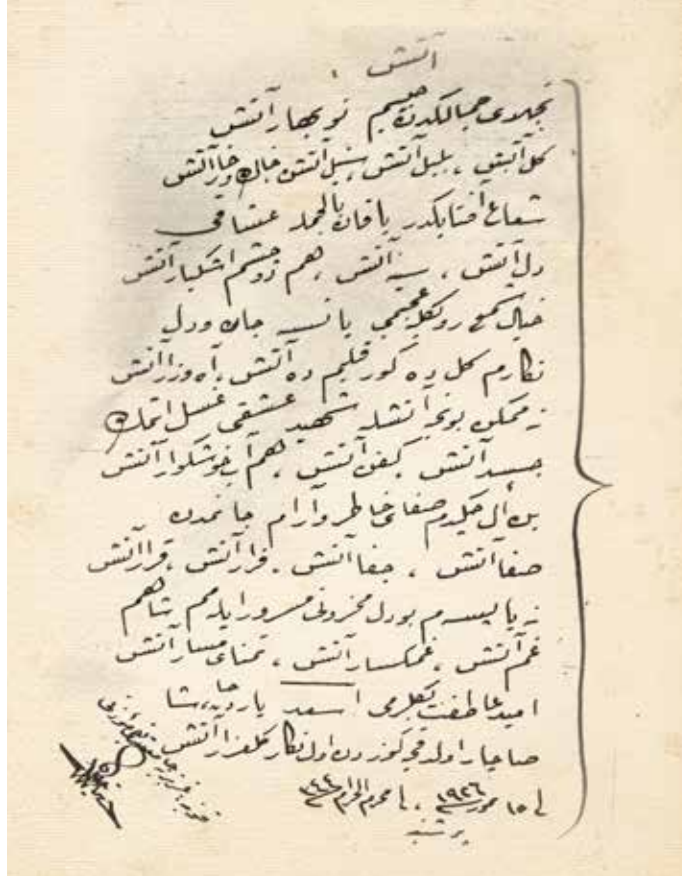
Sıdkısın ibn Muhammed,
nâibin evlatların,

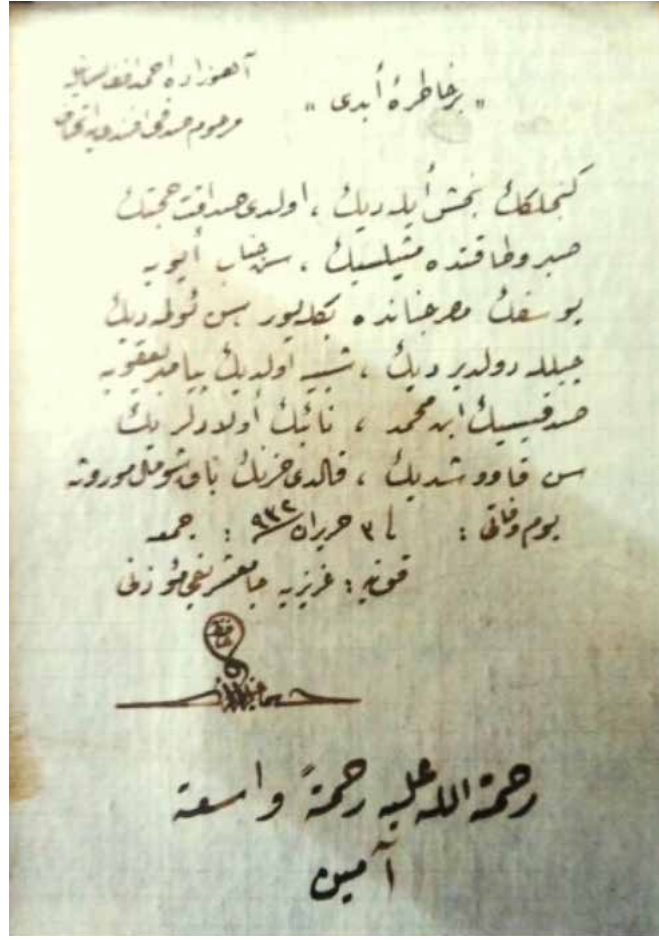
Sen kavuştun, kaldı hüznün
bak şu mal-ı mevruse

Yevm-i vefatı: 3 Haziran 1932
Cuma

Aziziye camii şerifi (İmza)

Rahmetullahi aleyhi rahmeten
vasiaten. Amin”

Manzumeleri

Zekai Efendinin kendi yazdığı bazı manzumeler vardı: onlardan biri şudur:

“Var ise para, çık pazara; Yok ise para, gir mezara.

Var ise pulun olurlar kulun; Yok ise pulun kapıdır yolun.”

Bir diğeri de şudur:

“Beklemekten çünkü yoktur faide;

Rabbena enzil aleyna maide

(Yani “Allah'ım bize semadan sofradır.”)

Kartviziti

Zekai Efendi, cüzdanının içinde bir “Hiç” yazısı bulunur, za-

man zaman kim olduğunu soranlara onu gösterir ve “Hiç” diyerek tevazu gösterirdi.

Misafir olduğu evlerde uygun bir yere hâtıra olarak bir ayet, bir hadis veya Arapça, Osmanlıca bir cümle, bir beyit yazar, altına “Hiç” diye imza atar ve tarihi de ayı günüyle kaydederdi. En çok da “Dünya hayatı bir saat(tan ibaret)tir, onu ibâdetle geçir.” anlamına gelen Arapça cümleyi yazardı.

Nükteleri

Selçuk Es ise Zekai Efendi hakkında şu nüktely anlatır:

“Kendisine ait cinaslı (nükteli) birçok fıkraları sevenleri arasında konuşulur, bunlardan birini kısaca Tahir Oktaç'dan naklen şöyledir:

Hafız Zekai Efendi'ye bir ahbabı o gün yatsından sonra ahbablar ev sahibinde oturacaklarını, kendisinin de meclise şeref vermesini rica etmiş, Zekai Efendi de evi bilmediğini söylemesi üzerine, davetçi uzun uzadıya ev yerini tarif edince Zekai Efendi iyice anlamayınca kısaca ona sormuş,

-Bana bak muhterem, biz senin evde yemek yedik mi, bizi yemeğe hiç çağırdın mı, sözüne

- Hayır, cevabını alınca derhal taşı gedigine koymuş:

- O halde hiç anlatacağım diye zahmet etme, evi bulamam kusura bakma.” (Büyük Konya Ansiklopedisi)

Beş Yanında iki Sıfır

Zekai Efendi, Türkiye'ye dönünce, Ankara'ya gidip vazifeye başlamadan önce Bursa'yı ziyarette gitmiş. Kendisiyle hacca gel-

dikçe tanışmış olan Bursalı hafızlar onu davet etmişler.

Zekai Efendi'nin Bursa'ya git-tiği gün, Ulu cami'de, bir fabrika-törün vefat etmiş olan validesi için Mevlid okunuyormuş. Hafızlar, Zekai Hoca'nın da bir bahir okumasını istemişler. O da "Allah adın zıkr edelim evvela" diye bi-rinci bahri okumuş. Sonra müez-zin mahfilinin altına gidip otur-muş.

Mevlid'i okutan fabrikatör de orada oturmakta imiş. Tabii Hoca, adamı tanımıyor.

Derken hafızlardan biri, arada bir kaside okumaya başlamış: "İlahi erenlerden eyle bizi. Gö-renlerden eyle bizi. Verenlerden eyle bizi." diye okurken, Zekai Hoca da her zamanki şakacılığı ile:

- İlahi, beş yanında iki sıfır alanlardan eyle bizi." demiş.

Meğer adam, hafızlara vermek üzere, zarflara yüzer lira koymuş imiş. Böyle hiç tanımadığı bir adamın, yanında bunu söylemesi-ne çok şaşırmış:

-Ulan nedir bu!? Diye dışarı çıkmış, zarfı yırtıp, içine beş yüz lira koymuş.

Mevlid bitmiş, zarflarını al-mışlar, veda edip gidip bir çayha-nede oturmuşlar. Herkes zarfları-nı açmış. Bakmışlar ki Zekai Ho-ca'nınkinden beş yüz lira çıkmış. Tabii herkes hayret etmiş. Birisi:

- Hocam, adam sizin garip ol-duğunuzu anladı, deyince Hoca:

- Ne garibi oğlum! Şu delikan-lı: "Eyle bizi, eyle bizi" derken, benim dilime de: Beş yanına iki sıfır alanlardan eyle bizi, duası geldi. Onu ettim. Demek adam duymuş, diye sırrını açıklar.

Zekai Hoca'nın sehaveti, cö-mertliği, ulaşılmaz bir şahika idi.

Zekai Efendi beş yüz lirayı alınca, şöyle der:

- Çocuklar, vaktiyle Uludağ'da, kendin pişir, kendin ye, diye kebabçılar vardı. Hala durur mu?

- Durur hocam.

- Arabanız var mı?

- Var hocam.

- Güzel! Şimdi arabaya binece-ğiz. Oraya çıkacağız. Kimse elini cebine sokmayacak. Şimdi bu para beni dürter, rahatsız eder. Bu beş yüzlüğü orada eriteceğiz.

Hâlbuki misafir ve yolcu olan kendisi. Gitmişler, parayı bitir-mişler. Sonra da Zekai Hoca şö-yle demiş:

- Çocuklar, her biriniz, ya imam, ya müezzinsiniz. Şimdi sizler akşam namazına, vazifeleri-nize yetişeceksiniz; beni de oteli-me bırakıverin.

Allah rahmet eylesin. Zekai Hoca'yı tanıyanlar bilir ki, mer-hum, sahavette misli nadir bulu-nan, payesine erişilmeyen bir zat idi. Ankara'da Hacı Bayram Camii'nde kendisini ziyaret edip de çayını çorbasını içmeyen, ye-meğini yemeyen zor bulunur.

Selçuk Es

Prof. Dr. Mahmud Esad Coşan, Hafız Zekai Hoca hakkında bir hatırasını şöyle anlatmaktadır: “Allah rahmet eylesin, bizim Ankara’da Hacı Bayram-ı Veli Camii’nin imamı vardı, Zekai Hoca. Sabah namazını kıldık. Kalabalık, Hacı Bayram Camii bu. Hacı Bayram-ı Veli’nin (k.s.) ruhaniyetiyle güzel bir cami. Cemaate döndü:

- Ey cemaat, haydin hepinizi lokantaya davet ediyorum, buyurun yemek yiyelim! dedi. Arkasından da ekledi:

- Hadi bakalım, ölü gözünden yaş çıkar mıymış, çıkmaz mıymış; imam evinden aş çıkar mıymış, çıkmaz mıymış görün! dedi.” (www.cevaplar.org)

Bir gün Zekai Hoca cüzdanını açıp Ali Ulvi’ye göstererek şöyle demişti:

- Yeğenim, maaşım 500 lira, ev kiram da 500 lira. Fakat ben şaş-tım, siz de şaşın bu işe ki, bu fakir-in, bu cüzdanı hiç parasız kalmı-yor. Allah’ıma şükürler olsun.” (Kurucu, 3/34)

Er Kişi Niyetine

Zekai Hoca’nın cenaze namazı kıldırması da çok heyecanlı ve komutları mükemmel olurdu. Bazıları adeta cenazelerinin onun nöbetçi olduğu gün ve vakitlerde kaldırılmasını niyaz ederlerdi. Kendisinden anlatılan şu olay, onun nüktedanlığına da güzel bir örnektir.

Camiye bir albayın cenazesi getirilir. Askerî tören de yapıla-caktır. Müezzîn Efendi,

- Allah için namaza, meyyit için duaya, er kişi niyetine.” der demez, hoca tekbir alacakken bir binbaşının; albayın, er olarak ahi-rete gitmesine gönlü razı olmadı-

ğı için olacak, hocanın kulağına,
- Hocam! Er değil, albay idi, demesiyle, hoca da onun kulağı-na:

- Peki, oğlum, albay niyetine, deyip tekbir alması unutulmaya-cak olaylardan biridir.

Senin Sütün Bozuk

Bir gün, Hacı Bayram-ı Veli Camii imamlığı sırasındaydı. O bir çayhanede otururken Konyalı bir zat gelir. Bu adam, bir gün önce Hoca’nın evine gitmiş, ora-da yoğurt yemiş, çok beğenmiş:

- Hocam, yoğurdunuz çok güzeldi, nereden alıyorsunuz, köy-den mi geliyor? diye sorar. O da:

- Hanım evde yapıyor, der. Adam:

- Öyleyse çok müstesna bir maya kullanıyorsunuz, diyerek, hocadan yoğurdun mayasından ister; hoca da verir. Bu zat, bir müddet sonra tekrar oraya gele-rek Zekai Hoca’ya:

- Hocam, dün maya vermiştin, onunla yoğurt çaldık, ama tutma-dı. Mayanız bozukmuş” deyince Zekai Hoca cevabı yapıştı:

-Mayaya bahane bulma! Senin sütün bozuk! (Kurucu, 3/36)

KAYNAKLAR:

- Abdülkadiroğlu, Abdülkerim, “Hâfız Zekâî Sarsılmaz Hoca Efendi’nin Hatırasına” Altınoluk, S.167, Ocak 2000, s. 55, 56.
- Arabacı, Caner, Konya Medreseleri, Konya 1998, s. 546.
- Bilgili, İsmail, Müderris Hasan Kudsi Efendi ve İcazetleri, Konya, 2012, s.119-121, 225.
- Düzdağ, Ertuğrul, Ali Ulvi Kurucu Hatıralar, İstanbul, 3013, III/25-38.
- Es, Selçuk, Büyük Konya Ansiklopedisi, Konyanoğlu Müzesi.
- Sural, Mahmud, “Her Yönüyle Konya”, Yeni Konya, 18 Kasım 1975.
- Uz, Mehmet Ali, Konya Âlimleri, Konya 2004, s.538-539.